

LUND UNIVERSITY

Fortgående straffdom - en medeltida avrättningsplats i Hamneda i Småland

Hansson, Martin

Published in:
Fornvännen

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hansson, M. (2012). Fortgående straffdom - en medeltida avrättningsplats i Hamneda i Småland. *Fornvännen*, 107(3), 189-202. http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/5479/2012_189.pdf?sequence=1

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Fortgående straffdom

– en medeltida avrättningsplats i Hamneda i Småland

Av Martin Hansson

Hansson, M. 2012. Fortgående straffdom. En medeltida avrättningsplats i Hamneda i Småland. (Extended punishment. A Medieval execution cemetery in Hamneda in Småland.) *Fornvännen* 107. Stockholm.

In 2011 human skeletons were found in Hamneda in Småland. Excavation revealed that the site is a burial ground associated with an execution site, which was in use at least from late thirteenth century until 1693. Two graves with a total of eight buried individuals were excavated and dated to the Late Middle Ages. Geophysics identified at least another ten graves.

This paper focuses on how the bodies had been treated. Repeated burials had taken place in both of the excavated graves, resulting in the destruction of earlier skeletons in the grave. This disturbance and destruction of the skeletons from earlier burials seems to have been done intentionally. Similar behaviour has been noted at an execution site near Vadstena. This is interpreted as a form of extended punishment of the condemned criminals in order not to let them rest in peace and to prevent their souls from re-uniting with their bodies on Judgement Day.

*Martin Hansson, Riksantikvarieämbetet UV Öst, Roxengatan 7, SE-582 73 Linköping
martin.hansson@raa.se*

Länge har avrättningsplatser varit en typ av fornlämningar som behandlats styvmoderligt. Ofta har uppgifterna om att en avrättningsplats funnits på en utpekad plats avfärdats som lokala skrönor. Som en konsekvens av detta har endast ett fåtal undersökts arkeologiskt i Sverige. Ofta är kunskapen om var avrättningsplatserna varit belägna ganska liten. De flesta avrättningsplatser som undersökts arkeologiskt har dessutom legat i anslutning till städer. På landsbygden är arkeologiska undersökningar av avrättningsplatser betydligt ovanligare, och ofta ett resultat av att en privatperson mer eller mindre av en slump hittat skelettresten. Så var fallet i Hamneda söder om Ljungby i Småland, där man i samband med ett bygge hittade ett kranium och ett lårben från en människa. Det ledde till en arkeologisk undersökning av två gravar med sammanlagt åtta begravda individer, alla sannolikt avrättade (Hansson 2011).

Avrättningsplatser har en stor vetenskaplig potential. Avrättningar och behandlingen av de döda ger en inblick i hur man såg på brott och straff, men också om förhållningssätt kring behandlingen av människokroppen. Vi får här möjlighet att bokstavligen komma avrättade personer in på livet, en grupp av människor som inte själva kommer till tals i det skriftliga materialet. Eftersom begravning på avrättningsplatsen var en avvikelse från normen blir skillnaden gentemot det normala, en begravning på kyrkogården, ett sätt att med arkeologiska metoder synliggöra hur olika grupper behandlades och även fundera kring vad detta betydde. Arkeologiska studier av gravplatser från historisk tid har under senare år visat sig kunna bidra med en mängd ny kunskap, inte minst när det gäller förståelsen av den mänskliga kroppen som arkeologiskt studieobjekt (jfr Hammilakis et al. 2002; Mytum 2004; Arcini & Tagesson 2005; Jonsson 2009a).

Dessutom finns ett enormt publikt intresse för den här typen av arkeologiska lämningar, vilket märktes i det nu aktuella fallet. Medieintresset var mycket stort. Skelett och avrättningsplatser kittlar människors intresse. Dödsstraffet är ännu idag en aktuell fråga i många delar av världen varför det finns stora möjligheter att koppla ett arkeologiskt material till dagsaktuella frågor kring straffformens vara eller icke vara. Syftet med den här artikeln är dock i första hand att diskutera hur man behandlade de avrättades kroppar efter döden.

Att döda sina egna

Den 23 november år 1910 avrättades den dömd mordaren Johan Alfred Andersson Ander med giljotin på Långholmens fängelse. Sedan dess har vi inte avrättat någon i Sverige. Dödsstraff i fredstid avskaffades 1921, men i händelse av krigstid levde det kvar fram till 1973. Sextionio länder har kvar dödsstraffet i sin lagstiftning och har genomfört avrättningar de senaste tio åren enligt Amnesty International, som också uppger att tusentals människor avrättades runt om i världen under 2010 (www.amnesty.se/vad-gor-vi/dodsstraffet/, hämtad 2011-09-14). Främst bland de länder som avrättar sina medborgare ligger Kina som avrättar ett antal tusen människor varje år, men även i Iran, Jemen och Nordkorea är dödsstraff vanligt. USA, med 46 avrättningar under 2010, placerar sig också på listan över de länder som avrättar flest av sina egna medborgare. 186 länder har å andra sidan helt tagit bort dödsstraffet ur sin lagstiftning.

Fram till 1876 var dödsstraffet i Sverige även ett offentligt straff som utdömdes till allmän beskådan. Att låta allmogen se hur staten utövade sin ultimata rättvisa skulle bidra till att folk höll sig i skinnet och levde gudfruktiga, laglydiga liv. När man började avrätta människor som dömts för brott är oklart, men det hängde sannolikt samman med framväxten av statssamhällen. Att döma någon att mista livet blev maktens yttersta vapen i kampen om herraväldet. I samband med statsbildandet i Europa under den tidiga medeltiden växte uppfattningen fram att härskaren, kungen eller kejsaren, som regerade med gudomlig sanktion, var den som hade rätt att döma folk till döden. Stöd för dödsstraffet kunde hämtas i

Bibelns formuleringar i Första och Andra Moseböckerna, som »Öga för öga, tand för tand». Dödsstraffet stöddes av kyrkan. De utdömda straffen var ofta mycket brutala och denna brutalitet hade flera orsaker. För det första krävdes att straffet var tillräckligt hårt för att den dömd verkligen skulle sona sitt brott. Det fanns ett tydligt inslag av hämnd i rättsskipningen. Att avrätta någon var ofta inte nog utan det skedde många gånger under tortyrliknande former. Den andra orsaken var att straffen skulle avskräcka från brott. Detta uppnåddes genom att straffen var plågsamma samt att de verkställdes offentligt (Olivecrona 1891).

I det medeltida Sverige reglerades brott och straff ursprungligen i landslagslagarna, vilka på 1350-talet ersattes av Magnus Erikssons landslag. I landslagen stadgades dödsstraff för en mängd olika brott som mord, dråp och stöld men också för majestätsbrott, förräderi och kyrkostölder. Under 1600-talet, när den mosaiska lagen kom att införlivas med den världsliga, skärptes straffen betydligt för en mängd brott, inte minst sedlighetsbrott. Nu började man även regelmässigt att utdöma dödsstraff för både enkelt och dubbelt hor, det vill säga utomäktenskapliga affärer där antingen de ena eller båda parterna var gifta på var sitt håll. Många gånger kom dock dessa dödsstraff att omvandlas till böter av de på 1600-talet inrättade hovrätterna. Hovrätterna fungera som en högre instans som regelmässigt skulle pröva alla dödsstraff (Thunander 1993).

Hur vanligt dödsstraffet var under medeltiden vet vi inte. Att dömas till döden måste betraktas som det ultimata straffet och kräver en något så när väl fungerande statsmakt eller överhet för att straffet ska kunna tilldömas och utmätas. Under den äldre medeltiden, då rättsskipningen snarast kan sägas ha varit baserad lokalt eller regionalt, saknades både organisation och anledning till att döma någon till döden. Allvarliga brott var en sak mellan de inblandade familjegrupe-ringarna, där den förfördelade själv hade att kräva sin rätt, eller att nöja sig med de böter som tinget utdömde. Böter var det vanligaste straffet även vid allvarliga brott. Alternativet var att bli dömd fredlös, vilket innebar att man blev utstött ur samhällsgemenskapen samtidigt som det var legitimt för var och en att döda den fredlöse (Olivecrona 1891, s. 2; Meyer 1958). Ser man på de is-

ländska sagorna verkar det ha varit vanligt med blodshämnd för oförrätter, men den fick familjen själv utkräva. Formella avrättningar verkar sällan ha förekommit. Under medeltidens lopp ökade så antalet utdömda dödsstraff som en konsekvens av att kungamakten ville stävja det privata fejdandet (Carelli 1995, s. 48). Dödsstraffet kunde under äldre medeltid sannolikt främst drabba personer som var inblandade i politiska makt-kamper eller som begick brott i kungens närhet. Således kan man se förekomsten av utdömda och genomförda dödsdomar som en konsekvens av den medeltida statsbildningen, där lagar kodifierades, rättsnormer utarbetades och kungamakten visade sin makt.

Fram till inrättandet av hovrätterna genomfördes avrättningar vanligen så snart domen hade fallit på tingsplatsen. De vanligaste metoderna var hängning och halshuggning. Under medeltiden sågs halshuggning som en finare avrättningsmetod förbehållen personer med hög social ställning, men även vanliga förbrytare kunde halshuggas. I Upplandslagen stadgas exempelvis halshuggning som straff för röveri. Straffet genomfördes med svärd eller yxa och det första ansågs mer heder-värt än det senare. Hängning förefaller dock ha varit vanligast, vilket bland annat konstaterats för danska förhållanden (Olivecrona 1891, s. 5 ff; Meyer 1958, s. 457; Karlsson 2009, s. 37). Även metoder som att bli levande begravd eller brännas på bål omtalas i lagarna, och i Magnus Erikssons landslag stadgas att kvinnor som dömts för exempelvis mord eller dråp skall stenas. Hur vanliga den här typen av mer bestialiska avrättningsmetoder egentligen var i praktiken är omtvistat (Meyer 1958; Thunander 1993, s. 73 ff; Karlsson 2009, s. 39).

Även efter avrättningen behandlades de döda kroppar ibland mycket brutalt att döma av de skriftliga källorna. De döda hade ju brutit mot både Guds lag och den världsliga lagen och fick inte vila i vigd jord på kyrkogården utan grävdes ned på avrättningsplatsen. De ceremonier som vanligen ägde rum vid en begravning, med präst närvarande, svepning, likvaka, böner och så vidare fick inte heller genomföras. Även efter döden skulle den döde straffas för sitt brott. Först 1864 upphävdes bestämmelsen i Sverige att de avrättade inte fick vila i vigd jord. Vid vissa brott

stadgades att den dödes kropp efter avrättningen skulle läggas på stegel och hjul, vilket innebär att huvudet spetsades på en stör och kroppen lades upp på ett vagnshjul som rests på en annan påle. Stegling var ett tydligt inslag i hur dödsstraffet skulle fungera avskräckande (Karlsson 2009, s. 42).

Den goda döden – och den onda

Under medeltiden fanns föreställningar om den goda och onda döden. Döden på galgbacken var på flera sätt den onda. Även när den goda döden inträffade var vederbörande redan medveten om att han/hon skulle dö, men man dog lugnt och stilla i närvaro av vänner, släktingar och präst. Det viktiga var att man var förberedd. Den onda döden var den död som avvek från den goda. Hit räknades naturligtvis att bli avrättad, men även olika former av plötslig, oväntad död var skräckinjagande. Att gå bort utan att hinna förbereda sig mentalt och rituellt var en fasa. Dessutom fanns alltid misstanken att onda makter kunde vara inblandade när någon dog oväntat och hastigt (Ariès 1978; Townsend 2009, s. 49).

När döden väl inträffat togs kroppen om hand av de anhöriga. Under medeltiden fanns regler för hur kroppen efter en död person skulle behandlas och hur begravningen skulle gå till. Det vanligaste var att den avlidna först lades på golvet, därefter tvättades och sveptes. Arbetet utfördes av kvinnorna i hushållet, eller kvinnliga specialister utifrån, innan begravningen genomfördes. Av avgörande betydelse var också att begravningen skedde i vigd jord, på kyrkogården, där de döda lades på rygg i öst-västlig riktning med huvudet i väster (Nilsson 1987; Jonsson 2009a, s. 167 ff). På kyrkogården fanns rumsliga sociala strukturer som reglerade var olika grupper och individer skulle begravas. Närheten till det heliga, att ligga så nära altaret/kyrkan som möjligt var den allt överordnade principen (Andréen 2000). Huruvida begravning på kyrkogården garanterade frälsning, medan att bli begravd utanför kyrkogården per automatik innebar att själen nekades frälsning, framgår inte av tidens teologiska litteratur, men den åsikten förefaller ha varit vanlig bland allmogen (Jonsson 2009a, s. 165 m. ref.).

Under medeltiden såg man dock inte de döda som riktigt döda. Kropparna vilade snarare i sina gravar i väntan på den yttersta dagen och upp-

ståndelsen, medan själen för de flesta vistades i skärselden. Särskilt under senmedeltiden fick tanken på skärselden en allt större betydelse. Efter döden hamnade ett fåtal själar, under förutsättning att de i princip varit helgon redan under sin livstid, direkt i himmelriket, medan den som varit för syndfull och förtappad hamnade i helvetet. Den stora majoriteten hamnade dock i skärselden, där de visserligen straffades för sina synder, men ändå hade hopp om frälsning på den yttersta dagen. Vistelsen i skärselden kunde underlättas av de efterlevandes förböner och av testamenteriska gåvor som den döde gjort i samband med sin bortgång. På den yttersta dagen skulle dock själen återförenas med kroppen som ett steg på vägen mot frälsning (Townsend 2009).

Döden var således ett steg på vägen till frälsning. De efterlevande hade fortsatta relationer med sina döda släktingar genom förböner som skulle underlätta dessas tillvaro i skärselden, men också genom att se till att begravningen skedde på rätt sätt och att alla traditioner och ritualer följdes (Jonsson 2009b, s. 115 f). Synen på de döda berodde också på synen på människan, på hur man såg på kropp och själ. I Platons efterföljd menade många att själen var personens egentliga jag, inte kroppen som mer fungerade som ett skal. Den inflytelserike 1200-talstänkaren Thomas av Aquino menade tvärtom att människan var en sammansatt varelse som både bestod av kropp och själ. Båda behövdes för att helheten skulle bli meningsfull. Själens existens efter döden var en helt annan än när den i livet var förenad med kroppen. På uppståndelsens dag skulle därför själen återförenas med kroppen (Ambjörnsson 2005, s. 278 ff). Själens ansågs bo i huvudet (Jonsson 2009a, s. 171 m.ref.). Den här synen på kropp och själ innebar att kroppens tillvaratagande efter döden var en viktig fråga. Av avgörande betydelse var att den avlidna behandlades på rätt sätt och kom i vigd jord så snart som möjligt. Att bli begravd på kyrkogården innebar att man förblev en del av den kristna familjen, de utvalda för vilka vägen till frälsning var möjlig. För den som hamnade på galbacken såg det helt annorlunda ut.

Hamneda – tings- och avrättningsplats i sydvästra Småland

Hamneda ligger vid Lagan söder om Ljungby i

Finnveden i sydvästra Småland. De historiska minnesmärkena är påtagligt närvarande i landskapet. Stora högggravfält från vikingatiden, två runstenar och ruinen av den tidigmedeltida kyrkan minner om platsens betydelse under äldre tid. Till detta ska läggas en sannolikt medeltida borg, Sunnerborg, belägen på en ö i Lagan. Hamnedas medeltida kyrka var mycket speciell, troligen uppförd redan i mitten av 1100-talet med östtorn. Sådana kyrkor har av forskningen ofta sammankopplats med den tidigmedeltida kungamakten, varför Hamneda tolkats som den svenska kungamaktens utpost i sydväst, innan den vidsträckt gränsmarken mot Danmark tog vid (Hansson 2001, s. 109; 2008, s. 190 f).

Vid Hamneda korsas flera kommunikationsleder. Lagan fungerade sedan forntiden som en viktig kommunikationsled, precis som den landsväg som följde åns lopp. Hamnedas betydelse framgår av en häradskarta över Sunnerbo från 1685. Kartan visar Lagastigens sträckning längs med ån, kyrkan med sitt östtorn och de fem gårdarnas läge i byn. Av kartan framgår också att det i Hamneda fanns en gästgivargård, en tingsplats och en *rätteplatz*, en avrättningsplats, vilken kartan illustrerar med en teckning av en galge (fig. 1).

Hamneda är skriftligt dokumenterat som tingsplats för Sunnerbo härad från 1373 till 1693, då tinget flyttades till Ljungby längre norrut (Larsson 1999, s. 70, 159). Tingsplatsen var lokalsamhällets centrum: här kungjordes kungliga förordningar, skatter förhandlades, utskrivning av soldater genomfördes samtidigt som en mängd brottmål behandlades. Då dödsstraff kunde utdömas för ett stort antal brott fanns det vanligen en avrättningsplats i anslutning till tingsplatsen.

Ungefär en kilometer söder om Hamneda kyrka på en hög moränkulle omedelbart väster om den gamla landsvägen ligger en plats som av hävd utpekats som galgbacke i Hamneda (Raä 50). Uppe på kullen syns fyra stolphåll satta i en fyrkant som enligt traditionen ska vara spår efter en galge. Inga gravfynd är dock kända från denna plats och det finns heller inga uppgifter om att några avrättningar genomförts på platsen (Rosengren 1914, s. 122).

Platsen där man hittade skelett 2011 var en helt annan. Även denna (Raä 333) ligger vid den gamla landsvägen, ungefär 800 meter söder om

Fig. 1. Utdrag ur häradskartan över Sunnerbo härad 1685 med kyrkan, tingsplatsen och avrättningsplatsen i Hamneda markerade. »Rätteplatz» är markerad med en galge. —Excerpt of a 1685 map of Sunnerbo hundred. The church, the assembly site and the execution site is marked, the latter with a gallows.

den medeltida kyrkan, men 500 meter norr om den tidigare utpekade galgbacken. Topografin på platsen är ganska plan, men omedelbart norr om fyndplatsen höjer sig terrängen i en markant åsrygg som sträcker sig ett par hundra meter åt nordost längs den gamla landsvägen. De påträffade gravarna låg där åsryggen planade ut. Av äldre kartor att döma verkar platsen för gravfyndet ha legat på byns inägor och nyttjats som äng. När häradskartan upprättades 1685 var avrättningsplatsen fortfarande i bruk och där är den följaktligen utmärkt. På de första detaljerade kartorna över Hamneda, från 1696, 1697 och 1702 finns dock inga noteringar om någon galgbacke i byn. Tingsplatsen och galgbacken hade ju flyttats till Ljungby på 1690-talet. När kartorna upprättades några år senare fanns ingen anledning att notera de tidigare lägena.

Undersökningen

Skelettresterna hittades när en markägare skulle bygga carport intill sin ladugård. Man hade schaktat av ca 25 kvadratmeter, och när man grävde hål för en av plintarna till taket hittade man ett kranium. Efter att fyndet anmälts till polisen kom så småningom en arkeologisk undersökning till stand (se närmare Hansson 2011).

Det visade sig att det fanns två gravar på platsen och att det i vardera graven låg fyra individer. Båda gravarna var orienterade i nordvästlig – sydöstlig riktning och de dödas huvuden låg i nordväst.

I den ena graven (A259) låg den sist nedlagda individen (individ 1) överst i graven, på sidan och med ansiktet vänt åt norr. På gravens botten låg individ 3 på rygg med armarna korsade över bröstet (armställning C enligt Redin 1976). Skelettet var dåligt bevarat: framför allt saknades stora delar av bröstkorgen (fig. 2). I fyllningen mellan

Fig. 2. Individ 3 i botten av grav A259, en man i 20-årsåldern. —Person 3 in grave A259, a male of c. age 20.

dess båda kroppar fanns rikligt med lösa skelettdelar, bland annat delar av ett krossat kranium (individ 2) liggande närmast föst åt gravens ena sida. Den osteologiska analysen påvisade spår efter ytterligare en individ i graven (individ 4) bland de lösa benen. Åtminstone tre av de döda hade lagts med huvudet i nordväst.

De stratigrafiska förhållandena visade att i ett första skede begravdes individ 3 på rygg. Sist begravdes individ 1. Individerna 2 och 4 bör ha begravts i tidsspännat där emellan. Att skelett 2 och 4 var omrörda tyder på att personerna i graven inte begravts samtidigt, utan att man upprepade gånger öppnat en gammal grav för att begrava

nya kroppar. Då graven endast hade en synlig nedgrävningskant måste den och dess begränsning ha varit synliga ovan mark så att man lätt kunde öppna graven på nytt. Därvid visade man ingen hänsyn till resterna efter den senast begravda personen, utan dennas skelett behandlades mycket ovarsamt. Det gjordes inga föremålsfynd i graven.

Den andra graven (A273) låg parallellt med den första, och med exakt samma orientering i nordväst-sydöst. I dess nordvästra del låg tre kranier, men bara ett kunde kopplas ihop med en kropp. Denna person (individ 5) låg på sidan med ansiktet åt söder och var den sist begravda. Per-

Fig 3. Individ 5 överst i grav A273, en man i 30–35-årsåldern, låg på höger sida med armarna bakom ryggen, troligen bakkunden. —Person 5 in grave A273, a male in his thirties, lying on his right side with his hands probably tied behind his back.

sonen, som vid den osteologiska undersökningen visade sig vara en man, låg på sidan med huvudet kraftigt bakåtböjt och ansiktet vänt åt söder. Man kunde tydligt se hur hans högerarm var tillbakavriden och låg så att den gick in under ryggraden för att på ryggen förenas med vänsterarmen. Med största sannolikhet var personen bakkunden när han begravdes (fig. 3).

Individerna 6 och 7 representerades av de båda kraniera, samt lösa ben i gravfyllningen. Dessa personer måste ha begravts före individ 5. Deras skelett hade blivit kraftigt omrörda och mycket omilt behandlade i samband med begravningen av individ 5. Vilka av de lösa benen som tillhörde vilken individ gick inte att avgöra. På gravens botten framkom fragmentariska lämningar efter ytterligare en individ, nr 8. Endast delar av ett skalltak samt delar av underbenen och fötterna fanns kvar. Nedgrävningen för denna första gravsättning var lite annorlunda än för de ovanliggande. När dessa grävdes hade man inte grävt exakt efter samma nedgrävningskant som i den först undersökta graven. Av underbenen att döma har nr 8 begravts liggande på rygg. I graven hit-

tades fyra remsöljor: två av brons, två av järn. De låg lösa i gravfyllningen och inte i säker anslutning till någon av de gravlagda individerna, men bör ha hört till deras klädedräkt.

Således hittades rester efter fyra personer även i denna grav. Först hade individ 8 begravts. En tid senare hade graven öppnats igen och individerna 6 och/eller 7 begravts. Därvid stördes antagligen individ 8. I detta skede verkar man inte helt ha följt den första gravens nedgrävningskant, vilket kan indikera att det gått en tid sedan individ 8 begravdes. Det inbördes kronologiska och stratigrafiska förhållandet mellan individerna 6 och 7 går inte att fastställa. Sist hade individ 5 begravts, på sidan med ansiktet åt söder och med bakkundna händer. Vid denna begravning tog man ingen hänsyn till de individer redan låg i graven, utan behandlade deras skelett ytterst ovarsamt.

Eftersom inga daterande fynd framkom fanns ett stort behov av ¹⁴C-analyser. Dateringarna gjordes genom att prov togs på den första och sista gravlagda individen i respektive grav (tab. 1).

Dateringarna visar tydligt att de döda begravts

Labnr	Grav	Prov från	BP	Cal AD, 1 sigma	Cal AD, 2 sigma
LuS 9631	A259 individ 1	kindtand, överkäke	630±50	1290–1325 1340–1395	1280–1410
LuS 9632	A259 individ 3	kindtand, underkäke	610±50	1295–1370 1380–1400	1280–1415
LuS 9633	A273 individ 5	skalltak	460±50	1410–1475	1320–1345 1390–1525 1570–1625
LuS 9634	A273 individ 8	skalltak	670±50	1275–1315 1355–1390	1260–1400

Tabell 1. ^{14}C -dateringar från avrättningsplatsen i Hamneda. Kalibrering med OxCal 3.10. —Radiocarbon dates from the Hamneda execution cemetery.

under hög- och senmedeltiden. Standardavvikelserna gör dock att inga säkra inbördes kronologiska skillnader kan urskiljas mellan dem. Individ 8 är sannolikt den som begravts först. Därefter verkar begravningar ha skett upprepade gånger under 1300- och 1400-talen. Att individ 5 är den sista begravda personen förefaller också klart: möjligen begravdes denne först under 1500-talet. De döda kan dock ha blivit avrättade inom en förhållandevis kort tidsperiod.

Den osteologiska analysen visade att i A 259 hade två män och två kvinnor begravts och i A 273 låg skeletten efter tre män och en individ som inte kunde könsbedömas. Alla var i åldern 20–45 år. Skeletten i de båda gravarna var ganska fragmenterade. Denna fragmentering berodde till stor del på gravarnas återbruk. En stor del av benen bär spår efter gamla post mortem-brott, vilka uppstått då gravgrävare grävt om gravgropen för att ge plats för nya gravsättningar.

Med flera skelett i varje grav och inga spår efter kistor hade gravarna karaktär av massgravar. Sådana förknippas med krig och epidemier då man inte haft tid att gräva individuella gravar. De omrörda skelettdelarna som påträffades i fyllningen i båda gravarna vittnar dock om att de återanvänts vid flera tillfällen, vilket talar emot att de döda fallit offer för krig eller farsot, till exempel pesten. Varken vid krig eller vid epidemier används gravar vid flera tillfällen med flera års mellanrum. De omrörda skelettdelarna i Hamneda talar för att flera år förflutit mellan gravsätt-

ningarna vilket talar mot att det rört sig om egentliga massgravar. Kroppsställningen på individ 5, som låg begravd på sidan med händerna på ryggen, indikerar också att han varit bakbunden och att han inte lagts i graven med omsorg. Detta talar snarare för att de påträffade bragts om livet genom avrättning. Hamnedas bakgrund som tings- och avrättningsplats i det skriftliga källmaterialet stärker denna tolkning ytterligare. Bland skeletten från Hamneda har halskotor kunnat studeras hos fem av de åtta individerna och i sex fall har delar av underkäkar varit observerbara. Inte i något fall har spår efter halshuggning kunnat noteras. Därför är det troligt att de alla avrättats genom hängning.

I ett försök att avgränsa begravningsplatsens utbredning undersöktes ett ca 2500 kvadratmeter stort område runt fyndplatsen med georadar. Den visade att det under marken finns ytterligare cirka tio avlånga nedgravningar på ömse sidor om landsvägen, av samma storlek och med ungefär samma orientering som de undersökta gravarna. Att dessa anomalier är lika stora som de undersökta gravarna och har ungefär samma orientering i nordväst-sydöst är starka indicier på att detta är gravar av samma typ som dem vi undersökt. Dessutom finns ett antal osäkra nedgravningar i området norr om vägen, samt ett större område söder därom där det förefaller vara väldigt omgrävt under mark. Möjligen finns här flera gravar vars nedgravningskanter skär in i varandra (fig. 4).

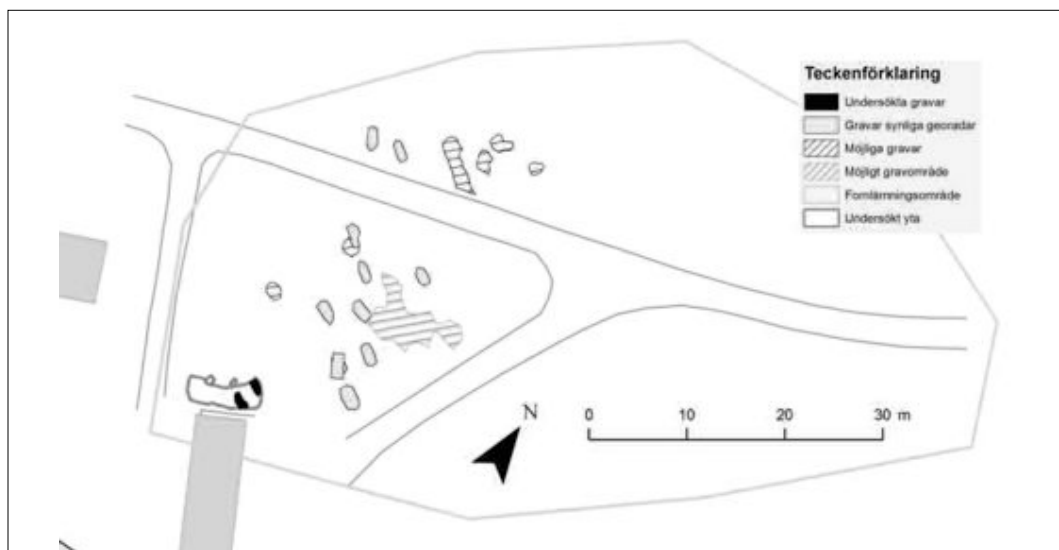

Fig. 4 Sammanfattande tolkning av strukturen på avrättningsplatsen i Hamneda. —The overall layout of the execution site in Hamneda.

Georadarbilden ger inget entydigt svar på hur många ytterligare gravar som finns på platsen, men det står klart att det finns flera. Av allt att döma fortsätter begravningsplatsen åt nordost medan den är avgränsad åt söder och väster. Hur många individer som är begravda i dessa gravar vet vi inte idag, men om även dessa gravar innehåller så många som fyra personer vardera är ytterligare minst ett 40-tal personer begravda på platsen. Det här gör platsen till en av de större arkeologiskt kända avrättningsplatserna i landet.

Paralleller

Avrättningsplatsen i Hamneda låg väl synlig, på en ås invid stora landsvägen och endast ett par hundra meter söder om kyrkan. Detta offentliga, synliga läge är gemensamt för många avrättningsplatser, som i städer ofta låg vid infarten till staden. Men det som framför allt slår en i det här fallet är hur ovarsamt skeletten efter de döda behandlats. Detsamma kännetecknar flera andra arkeologiskt undersökta avrättningsplatser.

I Vadstena undersöktes 2005 flera gravar i anslutning till den medeltida stadens avrättningsplats (Fendin 2009). Rester efter 24 män och en kvinna framkom. Gravarna, som daterades till

perioden 1400–1650 bildade fyra grupper. Två var komplexa med flera gravar inom en liten yta, helt eller delvis grävda in i varandra. Till skillnad från i Hamneda saknade dessa gravar enhetlig orientering, och i Vadstena uppvisar hälften av de döda spår efter halshuggning. Elva gravar med fjorton skelett i orörda lägen undersöktes, medan tio individer blott kunde identifieras utifrån lösa ben i gravarnas fyllningar. Precis som i Hamneda förefaller det som om man här hade gjort nya gravsättningar i gamla gravar och att man kanske avsiktligt sökt upp ytor med äldre gravar för ändamålet. Detta antyder att gravarna varit markerade i ytan (Karlsson 2009, s. 20, 27, 30, 58). På två skelett fanns spår av att kropparna skändats efter avrättningen genom att delar av skelettet spikats upp, antagligen på stegel och hjul.

Massgravar med avrättade personer har även undersökts i Helsingborg och Lund. I båda fallen hade flera personer som förefaller ha avrättats samtidigt genom halshuggning begravts i en och samma grav. Men i dessa fall hade kropparna inte skändats efter döden, utan man hade lagt dem på rygg i öst-västlig riktning. I Lund låg de dödas huvuden i en särskild grop strax norr om kropparna (Karlsson 2009, s. 51 ff).

1959 hittades ett tiotal skelett vid ett grustag i Käglinge utanför Malmö. De döda låg i nordsydlig riktning, flera av dem framstupa, på magen och på sidan, vilket tyder på att de lagts i graven utan omsorg. Ett par individer låg precis som i Hamneda med händerna bakom ryggen vilket antyder att de varit bakbundna. Ett par gravar innehöll flera individer som begravts/avrättats samtidigt. I något fall låg de döda, precis som var fallet i Vadstena, i flera skikt i graven, vilket antyder att de skulle kunna ha blivit begravda vid olika tillfällen (Karlsson 2009, s. 56 f). Om så varit fallet verkar det dock inte som om man skändat de äldre begravningarna. Även på Södermalm i Stockholm, i anslutning till en avrättningsplats på Stigberget, tidigare Galgberget, har massgravar med förmodade avrättningsoffer begravda i flera skikt påträffats (Karlsson 2009, s. 58; Arcini 2009a, s. 82).

Också i Växjö har en avrättningsplats blivit föremål för en arkeologisk undersökning. I samband med planer på nybyggnation på en plats med det i sammanhanget något ironiska namnet Lyckans höjd genomförde man 2001 en förundersökning på platsen för en av stadens dokumenterade avrättningsplatser. Gravarna med två individer påträffades varav en undersöktes (Wilander 2002). Ingen datering av de avrättade erhöles dock. Även här hade den döde behandlats ovarsamt: en man i 25–30-årsåldern, cirka 175 centimeter lång, hade begravts i en grund grav som var alltför kort för att mannen skulle kunna ligga utsträckt på rygg i graven. Kroppen hade tryckts ihop och huvudet böjts ned mot magen så att det hamnat ovan resten av kroppen. Planerna på att bebygga området skrinlades varför ingen ytterligare undersökning kom till stånd.

Nyligen har även en arkeologisk undersökning gjorts på Galgberget i Visby. Galgen i Visby är bevarad på en höjd strax norr om staden och består av tre murade pelare som utgjort fundament till bjälkar varifrån man hängde dem som skulle avrättas. Kring pelarna har sekundärt en mur uppförts som omger dem och skapar en avgränsad yta. Skelettresterna efter 30–50 individer påträffades på den yta som undersöktes innanför muren, men endast två av dessa låg i regelrätta gravar. Resterande kroppar låg styckade och spridda över ytan under galgen, vilket tolkats som ett

resultat av att de avrättades kroppar fått hänga kvar och ruttna i galgen tills kroppen föll isär, samt att man ibland styckade kroppar för att sätta dem på stegel och hjul (Widerström 2011).

Resultatet av den här korta genomgången ger delvis en samstämmig bild av hur man förhållit sig till de avrättades kroppar. Oftast begravde man dem på avrättningsplatsen, medan det med undantag av Galgberget i Visby inte förefaller ha varit så vanligt att man lät de dödas kroppar hänga kvar i galgen tills de föll sönder. Oftare verkar man faktiskt ha tagit ner de döda och begravt dem, ibland tillsammans med andra. Vid begravningarna har man dock inte visat den normala hänsyn och respekt som annars kännetecknade medeltida begravningar. Gravarnas orientering varierar och många gånger förefaller de döda närmast ha slängts ned i gropar som också ibland har varit för korta och för grunda. Exempelen på att kroppar legat på sidan eller på mage är många. Caroline Arcini (2009b) har diskuterat gravar där de döda legat på magen och menat att detta sätt att begrava inom flera kulturer runt jorden setts som vanhedrande och kränkande. Däremot verkar antalet tydliga fall av stegling, skändning och delning av kroppar, åter med undantag av Galgberget i Visby, vara förhållandevis lågt, i fallet Vadstena endast 10% av de undersökta individerna (jfr Karlsson 2009, s. 63; Arcini 2009a, s. 101). Från Hamneda finns inga spår av stegling eller annan direkt skändning av de avrättades kroppar.

Fortgående straffdom

I både Vadstena och Hamneda förekom dock att man grävt upp tidigare gravar för att begrava nya kroppar i de gamla gravarna. Denna sedvänja, som innebar att skeletten efter dem som redan låg i graven förstördes, har hittills endast konstaterats på dessa två platser. Frågan är då om de löst liggande benen i gravarna verkligen kommer från förstörda skelett som legat i gravarna, eller om det är ben från sönderfallande kroppar som hängt i galgen, hamnat på marken och sedan sekundärdeponerats i gravfyllningen. Så är dock sannolikt inte fallet eftersom de löst liggande benen från Hamneda inte avviker i färg eller bevaringsgrad jämfört med de artikulerade benen i gravarna. Dessutom saknar benen gnagmärken från djur, vilket borde ha förekommit om kroppsdelarna

först legat ovan mark ett tag innan de hamnade i jorden. Mot den här bakgrunden kan man nog anta att de lösa benen i gravarna verkligen kommer från individer som en gång begravts i gravarna, men vars skelett senare rörts om vid nya begravningar.

Varför man gjort på det här sättet är en intressant fråga. Framför allt i Hamneda men kanske också i Vadstena verkar det inte ha funnits någon brist på plats för nya gravar i samband med avrättningar. I Vadstena förefaller det som sagt som om man avsiktligt sökt upp ytor med gamla gravar när man skulle begrava en ny person på platsen (Karlsson 2009, s. 58). I Hamneda har man nästan helt följt de gamla gravarnas nedgrävningskanter varför valet även här har varit ytterst medvetet. Att öppna gamla gravar för att begrava nya personer var en tydlig strategi på båda platserna. Eftersom de gamla gravarnas nedgrävningskanter i Hamneda som nämnts i stort respekterats måste gravarna samtidigt ha varit synliga ovan mark och markerade på något sätt. Samma sak gäller för Vadstena. Alternativt har begravningarna skett inom en kort tidsrymd, vilket inte verkar sannolikt om man ser på ¹⁴C-dateringarna från Hamneda.

I de medeltida lagarna nämns inget om att man skall begrava de avrättade i gamla gravar på det här sättet. Snarare lämnas frågan om vad man skall göra med de avrättades kroppar öppen. Magnus Erikssons landslag nämner över huvud taget inte var de skall begravas. I Kristoffers landslag från 1440-talet tillkom dock en flock om självmord: en självmördare skall föras till skogs och brännas på bål (Holmbäck & Wessén 1962, s. 218). Först i 1734 års lag stadgas att avrättade antingen ska grävas ned på galgbacken eller avsides i skogen, vilket antagligen var en stadfästning av rådande praxis. I domar från senare tid omtalas också att de avrättade skulle läggas i omärkta gravar (Lager 2006; Karlsson 2009, s. 42). Men inga uppgifter om att man skulle gräva upp gamla gravar för att begrava nya individer har framkommit i den begränsade studie som legat till grund för den här artikeln.

I litteratur i ämnet baserad på skriftligt källmaterial påtalas att det var vanligt att de som hängts fick hänga kvar på galgen tills kropparna trillade isär. Man lyfter dessutom ofta fram lag-

arnas och domarnas bestialiska skrivningar om stegling, rådbräkning och styckning. Här kan arkeologin ge en något annorlunda bild på flera punkter. Slående är också skillnaderna mellan de olika platserna. Alla hängdes i Hamneda, i Vadstena halshöggs hälften och resten hängdes. Det är tydligt att det fanns regionala och lokala variationer i hur rättsskipningen genomfördes. Det verkar som om halshuggning var vanligare i städer (Helsingborg, Lund, Vadstena, Visby), medan man på landsbygden hellre hängde de dömda. Stegling och skändning av kroppen direkt efter avrättningen förefaller på många platser ha varit ovanlig eller inte alls förekommande. Det verkar också som om de döda vanligen togs ned från galgen och begravdes, visserligen på avrättningsplatsen, men ibland i vanliga gravar. Att kroppar hängde kvar tills de föll sönder verkar med undantag av Visby inte ha varit vanligt. I en del fall vidtog dock efter ett tag något som kan sägas vara en återkommande skändning genom att de dödas kroppar grävdes sönder i samband med nya begravningar.

I både Hamneda och Vadstena måste vi som sagt också utgå ifrån att de enskilda gravarna på något sätt var markerade ovan mark. Annars skulle det inte ha varit möjligt att återkomma till gamla gravar för nya begravningar. Georadarundersökningen i Hamneda visade också att avrättningsplatsens begravningsplats i stora stycken liknade en kyrkogård, med gravar liggande på rad med jämna mellanrum och med samma orientering (fig. 4). Att de dessutom antagligen varit markerade ovan mark understryker denna likhet. De avrättades kyrkogård framstår därmed närmast som en motpol till kyrkogården vid sockenkyrkan ett par hundra meter bort. Där låg de som tillhörde den kristna gemenskapen. Vid galgbacken låg deras motsats, de utstötta förbrytarna. Kanske ska man se markeringen av de avrättades gravar som ett led i en ständig påminnelse och en ständig stigmatisering, både av personernas brott, men också av dem som enskilda brottslingar. Genom att gravarna var markerade glömdes förbrytelseerna inte bort. Man kan nästan tala om ett dualistiskt förhållande mellan den kristna kyrkogården, där de saliga var begravda, och de förtappades kyrkogård på galgbacken, där den senare förkroppsligade helvetet. Samtidigt skall

poängteras att inga säkra spår efter stolpar eller andra markeringar vid gravarna framkom i samband med undersökningen.

Under medeltiden fanns som sagt regler för hur kroppar skulle behandlas i samband med ett dödsfall och hur en begravning skulle gå till. Att dessa regler inte följdes i samband med avrättningar är uppenbart, och det var också en del av straffet. En förbrytare hade brutit mot både den världsliga lagen och Guds lag och fick därför inte ingå i den kristna gemenskapen på kyrkogården. Möjligheten till frälsning skulle motarbetas. Att förstöra de avrättades kroppar kan ses som ett led i en strävan att omöjliggöra en återförening av deras kroppar och själar på den yttersta dagen.

Undersökningar av medeltida kyrkogårdar har samtidigt visat att man över huvud taget visade äldre gravar föga respekt vid grävandet av nya gravar. Gamla gravar grävdes regelmässigt sönder vid nya begravningar och skelettrester blandades huller om buller (jfr Mytum 2004, s. 160). Undersökningen av kyrkogården vid S:t Stefans kyrka i Lund kan tas som exempel. Här påträffades strax över 2000 gravar med skelett in situ, samtidigt som rester efter ytterligare 1250 individer hittades huller om buller på kyrkogården (Carelli 1995, s. 44). Nära hälften av de gravar som funnits på kyrkogården hade alltså grävts sönder, vilket man säkert var fullt medveten om. Smålandslagens kyrkobalk stipulerar också böter om man gräver upp delar av en tidigare grav vid gravgrävning innan det gått nio år sedan den första begravningen (Jonsson 2009a, s. 172 m. ref.). Vid en begravning på kyrkogården var det viktigaste kanske att personen låg just där i vigd jord och därmed var del av den kristna gemenskapen. Att ens kropp inte var bevarad och artikulerad kan i en sådan kontext inte behöva ha setts som ett problem. Att kroppar och skelett helt kan brytas ned och försvinna efter en tid i jorden var man säkerligen också medveten om. Allt detta kan ha kompensrats av att kroppen, oavsett hur välbevarad eller sönderdelad den var, låg i vigd jord.

Så var dock inte fallet på avrättningsplatsen. Detta var långt ifrån vigd jord. På en stor kyrkogård som S:t Stefan i Lund skiljde det flera hundra år mellan de första och de senast begravda, och där hade man också en begränsad yta att hålla sig

inom. Vid avrättningsplatsen i Hamneda fanns det däremot gott om plats. Här har man dessutom ytterst medvetet grävt upp gamla gravar. Både i Hamneda och i Vadstena framstår detta som en medveten strategi. Kanske ska man se bruket som en form av fortsatt kränkning efter döden. Även långt efter det att straffet var utmätt skulle den döde påminnas om det genom att kroppen skändades. Trodde man att frånvaron av traditionella kyrkliga ceremonier vid begravningen gjorde att den avrättades själ inte frigjordes från kroppen som vid en vanlig begravning? Kunde man genom att sarga den dödes rester straffa själen för att oförsonligt neka personen frid, förlåtelse och frälsning? Kanske ska man se detta bruk som ytterligare en del av straffet. Inte nog med att människor blev avrättade och nekades att vila i vigd jord: de återkommande begravningarna i ens egen grav innebar också att man inte ens efter döden fick vila i frid, utan både kropp och själ fortsatte att straffas.

Hur medeltidens människor resonerade kring de här sakerna lär vi aldrig få veta säkert, men ovan har en del av de frågor som fyndet i Hamneda väcker berörts. Undersökningar av avrättningsplatser kan ge nya ingångar till en av historiens många baksidor. Idag är det inte många som förknippar Sverige med avrättningar, men för inte alltför länge sedan var de ett vanligt folknöje. Här har behandlingen av de avrättades kroppar stått i fokus, men samtidigt visar den korta genomgången av undersökta avrättningsplatser hur olika man behandlade brottslingar. Skillnader mellan regioner och mellan stad och landsbygd kan anas och även kronologiska skillnader kan ha förekommit. På flera punkter kan man också notera avvikelser gentemot vad man vanligen läser ut av det skriftliga källmaterialet kring avrättningar. Ett nytt tvärvetenskapligt forskningsfält ligger här och väntar.

Tack till Caroline Arcini, Riksantikvarieämbetet UV Syd och Johan Åstrand, Kulturparken Småland, för värdefulla kommentarer och synpunkter.

Referenser

- Ambjörnsson, R., 2005. *Tankens pilgrimer. Europas idéhistoria. Medeltiden*. Stockholm.
Andréén, A., 2000. Ad Sanctos – de dödas plats under medeltiden. *Hikuin* 27. Højbjerg.

- Arcini, C., 2009a. Detta lämnar ingen oberörd. I Fendin 2009.
- 2009b. Losing face: the worldwide phenomenon of ancient prone burials. Back Danielsson, I-M. (red.). *Döda personers sällskap. Gravmaterialens identiteter och kulturella uttryck*. Stockholms universitet.
- Arcini, C. & Tagesson, G., 2005. Kroppen som materiell kultur. Gravdar och människor i Linköping genom 700 år. Kaliff, A. & Tagesson, G. (red.). *Liunga Kaupinga. Kulturhistoria och arkeologi i Linköpingsbygden*. Riksantikvarieämbetet. Linköping.
- Ariès, P., 1978. *Döden. Föreställningar och seder i Västerlandet från medeltiden till våra dagar*. Stockholm.
- Carelli, P., 1995. We Are Not Equal in the Face of Death. Profane Graves in Medieval Lund. *Thirteen Essays on Medieval Artefacts*. Meddelanden från Lunds universitets historiska museum 1993–1994. Lund.
- Fendin, T. (red.). 2009. *Döden som straff. Glömda gravar på Galgbacken*. Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Hammilak, Y.; Pluciennik, M. & Tarlow, S., 2002. *Thinking through the Body. Archaeologies of Corporeality*. New York.
- Hansson, M., 2001. *Huvudgårdar och herravälden. En studie av småländsk medeltid*. Lund Studies in Medieval Archaeology 25.
- 2008. *Det medeltida Småland*. Lund.
- 2011. *Avrättningsplatsen i Hamneda. Arkeologisk efterundersökning. RAA 333, Hamneda sn, Ljungby kn, Kronobergs län*. Smålands museum rapport 2011:11. Växjö.
- Holmbäck, Å. & Wessén, E., 1962. *Magnus Erikssons landslag. Rättshistoriskt bibliotek 6*. Lund.
- Jonsson, K., 2009a. *Practices for the Living and the Dead. Medieval and Post-Reformation Burials in Scandinavia*. Stockholm Studies in Archaeology 50. Stockholm.
- 2009b. Moderna tider? Dödsuppfattningar och folkliga traditioner från medeltid till 1800-tal. Lihammer, A. & Nordin, J.M. (red.). *Modernitetens materialitet. Arkeologiska perspektiv på det moderna samhällets framväxt*. Historiska museet. Stockholm.
- Karlsson, E., 2009. Glömda gravar på galgbacken. I Fendin 2009.
- Knutsson, C., 2010. Galgbacken i myt och verklighet. Johansson, L. et al. (red.). *Småländska brott. Brott och straff under 500 år*. Historiska föreningens i Kronobergs län skriftserie 11. Växjö.
- Lager, G., 2006. *Döden i skogen. Svenska avrättningar och avrättningsplatser*. Stockholm.
- Larsson, L-O., 1999. Land och län under kristendomens millennium. Johansson, L. (red.). *Landen mellan sjöarna. En historia om Kronobergs län i mångtusenårigt perspektiv*. Kronobergsboken 1999/2000. Växjö.
- Meyer, P., 1958. Dödsstraf. *Kulturhistoriskt Lexikon för Nordisk Medeltid 3*. Malmö.
- Mytum, H., 2004. *Mortuary Monuments and Burial Grounds of the Historic Period*. New York.
- Nilsson, B., 1987. Död och begravning. Begravnings-skicket i Norden. Ferm, O. & Tegnér, G. (red.). *Tanke och tro. Aspekter på medeltidens tankevärld och fromhetsliv*. Studier till det medeltida Sverige 3. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Olivecrona, K., 1891. *Om dödsstraffet*. Andra fullständigt omarbetade, betydligt tillökade upplagan. Uppsala.
- Redin, L., 1976. *Lagmanshejdan: ett gravfält som spegling av sociala strukturer i Skanör*. Acta Archaeologica Lundensia, Series in Quarto 10. Bonn.
- Rosengren, J., 1914. *Ny Smålands beskrifning. Allbo och Sunnerbo härader*. Växjö.
- Thunander, R., 1993. *Hovrätt i funktion. Göta Hovrätt och brottmålen 1635–1699*. Rättshistoriskt bibliotek 49. Lund.
- Townsend, E., 2009. *Death and Art. Europe 1200–1350*. London.
- Widerström, P., 2011. En annan del av Visby. »... skall androm till skräck och warnagel, och sigh till ett wählfortient straff, uphängias.» *Gotländskt Arkiv* 2011. Visby.
- Wilander, L., 2002. »Galgelyckan», en avrättningsplats i Växjö stad. Smålands museum rapport 2002: 15. Växjö.

Summary

In 2011 human skeletons were found in Hamneda, Småland in connection with house construction. The site was not previously known. Excavations revealed a burial ground that had probably served the local execution site. Two graves were excavated and dated to the Late Middle Ages. Both graves had been re-used repeatedly for burials, with the remains of four individuals in each grave. Geophysics revealed at least another ten graves.

At least from 1373 to 1693, Hamneda hosted the judicial assembly of Sunnerbo hundred. Favourably situated on River Lagan and the ancient main road from Sweden to the Danish province of Scania, Hamneda had been a central place in the region at least since the Viking Period. Several Late Iron Age cemeteries, two runestones and an elaborate 12th century stone church are clear indications of this. A 1685 map of the hundred shows the assembly site in the village and a gallows' hill. Local tradition points out a hill near the main road as the site of the gallows, but the 2011 burials were found c. 500 metres north of this spot. Osteological examination identified at least five males and two women aged 20–45. All had apparently been executed by hanging. One male lay on

his side with his hands behind his back, indicating that he had been tied up.

In this paper, Hamneda is compared with similar excavated sites in Sweden. Certain local and regional differences in how executions were carried through can be noted. Hanging seems to have been most common in the countryside, while beheading seems more connected with towns. It also seems that dismemberment of bodies after execution was more common in towns. The handling of the executed people's bodies is in focus. In both of the excavated graves at Hamneda, repeated burials had taken place resulting in the destruction of earlier buried skeletons in the grave. The graves must have been marked above ground, and the geophysics revealed that the graves are placed in a regular pattern almost like in an ordinary cemetery. Skeletons from earlier burials seem to have deliberately disturbed and destroyed. A similar pattern has been noted at an execution site in Vadstena. This is discussed and interpreted as a form of extended punishment of condemned criminals in order not to let them rest in peace and to prevent their souls from reuniting with their bodies on Judgement Day.